

KONU
21

YARALI HASTANIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BAKIMI: HASTANEDE

Prof. Dr. Fatma Eti Aslan, Prof. Dr. Fatma Demir Korkmaz

GİRİŞ

Çoklu travma birden fazla büyük organ sistemini ilgilendiren belirgin travmadır. Diğer bir deyişle çoklu travmadan söz edebilmek için travmanın baş-boyun, göğüs, karın ve ekstremiteler olarak kabaca 4 bölüme ayrılan insan vücudunda, en az iki bölgeyi etkilemesi gerekir. Eğer birden fazla büyük uzun kemik kırığı meydana gelmiş ise yine çoklu travma söz konusudur.

Çağımızın en ciddi problemlerinden biri olan travma, toplumları önemli ekonomik, sosyal ve sağlıkla ilgili sorunlar ile karşı karşıya bırakmaktadır. Tüm gelişmelere rağmen travma, 0-40 yaş grubu insanlarda 1., 45 yaş üzeri insanlarda ise 4. sırada ölüm nedeni olmaya devam etmektedir. Ondört yaş altındaki ölümlerin %50'si, 15-24 yaş grubundaki ölümlerin %80'i ve 25-40 yaş grubundaki ölümlerin %65'i travmaya bağlıdır.

Kimleri Kurtarabiliriz?

Kazalarda ölümlerin yaklaşık %50'si saniyeler ve dakikalar içinde olmaktadır. Bu dönemde ölümler beyin, beyin sapı, spinalkord, kalp, aort ve büyük damarların laserasyonuna bağlı ortaya çıkmaktadır. Bu tip yarallara genel anlamda erken müdahale mümkün değildir ve olay yerinde ölürlür. Bu dönem ölümler ancak kazalardan karşı koruyucu önlemlerin alınması ile azaltılabilir.

Ölümlerin yaklaşık %30'u ise yaralanmadan sonraki dakikalar ve ilk birkaç "saat altın saatte" içinde olur. Bu dönemde epidural veya subdural kanamalar, hemopnömotoraks, dalak rüptürü, karaciğer laserasyonu, pelvik kırıklar veya belirgin kan kaybına yol açan diğer yaralanmalara bağlı ölümler olur. Altın saat'te yapılan erken ve etkili müdahale ile bu hasta grubu kurtarılabilir. Acil servislerde veya ambulansla çalışan sağlık personelinin en yararlı olabileceği hastalar altın saatte getirilenlerdir.

Yaralananların %20'si de, sıklıkla günler ve haftalar içinde hastanede sepsis veya çoklu organ yetmezliğinden ölürlür.

Ayrıca travma, beklenen yaşam süresi uzun olan genç insanların sakat ya da iş göremez hale gelmesine yol açarak ağır psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına neden olur. Travmaya bağlı ölümlerin azaltılmasında hastane öncesi ve hastane travma organizasyonlarının geliştirilmesi yanında, halk eğitimi ve koruyucu önlemlerin titizlikle uygulanmasının önemli bir yer tuttuğu bilinmelidir.

Travmalı hastada morbidite ve mortaliteyi belirleyen temel etkenlerin başında, yaralanmadan sonraki birkaç dakika içinde yapılan işlemler gelir. Geçen her dakikanın önemli olması nedeni ile zaman kayıpları ve yaklaşımda hata oranlarını asgariye indirmek için sistematik bir yaklaşım uy-